

Nykyhallituksen suururakka, kuntauudistus sosiaali- ja terveyspalveluiden uudelleenjärjestämiseen, on ajautunut ainakin tilapäiseen kriisiin. Kelan tutkimusprofessori **Heikki Hiilamo** oli mukana tammikuussa raporttinsa jättäneessä sosiaali- ja terveyspalveluiden rakennetyöryhmässä. Hiilamo oli yksi raporttiin eriävään mielipiteensä jättäneistä. Hän kuvaa ryhmän työskentelyä Kelan tutkimusblogissa (11.1.2013):

”Alkuvaiheessa työryhmällä oli vahva yhteinen tahtotila tuottaa linjakas esitys uudeksi palvelurakenteeksi. Tavoitteena oli luoda parhaaseen asiantuntemukseen ja aikaisempaan valmisteluun pohjautuva esitys, joka olennaisesti parantaisi yhdenvertaisten palveluiden saamista. Tahtotila todentui väliraportista, jossa ei ollut eriäviä mielipiteitä.

Ryhmän tilanne muuttui ratkaisevasti alkusyksystä. Puheenjohtajana toiminut kansliapäällikkö **Kari Välimäki** teki oman linjakkaan esityksensä uudistuksen suunnaksi ja jättäytyi sen jälkeen syrjään työryhmän työstä. Välimäen esitys sai ryhmässä myönteisen vastaanoton, mutta poliittiset tahot tyrmäsivät sen.

Alkoi vahva poliittinen ohjaus. Työryhmän näkemyksiä kyseenalaistettiin väittämällä, etteivät ne olisi poliittisesti toteuttamiskelpoisia. Poliitikkojen näkemykset olivat kuitenkin

kin hahmottomia tai ristiriitaisia. Prosessi ei ollut kenenkään hallinnassa.

Yhteen hiileen puhaltaminen loppui ja työskentelyssä alkoivat painottua jäsenten omasta työroolista nousevat erillisintressit. Tutkimustiedon hyödyntäminen loppui kokonaan.

Työryhmä piti 23. marraskuuta kokouksen, jossa käytiin läpi loppuraportin alustavaa linjausta. Äänestytin yhdessä THL:n **Marina Erholan** kanssa, mainitaanko linjauksessa väliraportissa todettu lukumäärä eli enintään 25–35 järjestämisvastuussa olevaa yksikköä. Halusimme, että myös loppuraportissa piderään kiinni lukumäärätavoitteesta, joka sinänsä oli liian vaatimaton mutta oikeasuuntainen. Hävisimme äänestyksen niukasti.”

”Nyt sote-umpikuja kolkuttelee toden teolla myös kuntauudistuksen ovea. Kun STM lähetti selvityshenkilöt viidelle ERVA-alueelle, niin samantyyppiseen ratkaisuun päädyttiin myös kuntauudistuksen oleellisessa osassa – metropolihallinnon järjestämisessä; sitäkin selvittelee tukku asiantuntijoita. Aikaa molemmilla selvityksillä on parisen kuukautta.

Mitä näistä ’taikurinhatuista’ sitten aikanaan löytyy? Veikkaisin THL-merkkisiä ratkaisuesityksiä, ja metropolipuolella löyhää ”Helsingin liittoa”. Eli irtosuhteissa eläviä pääkaupunkiseudun kuntia.”

Hannu Lehtilä Kuntalehdessä 1/2013

YP:n avustajana vuosia toiminut tiedotusopin emeritusprofessori **Pertti Hemánus** kuoli joulunpyhien aikaan. Vuoden 1966 väitöksellään Hemánus oli ensimmäinen suomalainen lehdistö- ja tiedotusopin tohtori. YP:n arkistosta löytyy monta Hemánuksen terävää ja usein myös omaan henkilöhistorian ja tiedotusopin alkuvaiheiden itseironiseen muisteluun kiertyvää kirjoitusta. YP:ssä 2/2001 julkaistun väitöskirjarvion *Hidasta ja nopeaa tiedotustutkimusta* Hemánus aloitti näin: ”Joskus 1980-luvulla tapasin Helsingissä **Klaus Mäkelän**, hyvin etevän yhteiskuntatieteilijän, joka jaksaa seurata eri alojen kehitystä yli oman oppiaineensa. Hän katsoi minuun hiukan surullisena ja sanoi: ’Aina kun te Tampereella aloitatte uuden tutkimuksen, te panette päälle suurimman koneen.’ En voinut muuta kuin myöntää hänen olevan oikeassa. Tuon ajan tavoitteisiin kuului jopa tiedotusopin muuntaminen ’yleiseksi yhteiskuntatieteeksi’, jonka alle muut alan tieteet asettuivat. Yritys ei eufemistisesti sanottuna onnistunut kovin hyvin, ja nythän se on jo historiaa.”

Onnistui tai ei, Hemánuksen merkitystä kuvastaa se, että Tampereen yliopiston käytävillä käytettiin välillä termiä he-manistinen tiedekunta.

Viime numeron Tonavassa siteerattiin **Ilkka Niiniluotoa**, joka esitti lääketieteen evidence-based-mallin tuomista poliittiseen päätöksentekoon. Kansainvälisen politiikan parissa työskentelevä tuttava kertoi tähän liittyvän anekdootin: kun samaa termiä – englanniksi *evidence-based policy* – oli ehdotettu suunnittelun johtotähteksi eräässä Euroopan neuvoston työryhmässä, tanskalainen populistipuolueen edustaja pyysi puheenvuoron ja totesi jotenkin tähän tapaan: ”No, tuo on yksi näkökulma, mutta meille sitä tärkeämpi on *value-based policy*”. Anekdootin jatkoksi sopii **Heikki Laurinollin** kiteytys Aikalainen-lehdessä (1/2013): ”Tutkimus nojaa metodiikkaan, politiikka retoriikkaan”. Samassa lehdessä professori **Markku Sotarauta** muotoilee saman asian toiminnan kohteen kautta: ”tutkijat ovat tiedontuottajia, poliitikot tahdontuottajia”.

Tammikuussa järjestettyjen Tieteen päivien teemana oli *kriisi*. Yhdessä sessiossa käsiteltiin tiedevilppiä ja tieteen etiikkaa, ja palattiin niin kutsuttuun Sokal-jupakkaan vuodelta 1996. Tuolloin Fyysikko **Alan Sokal** kirjoitti tahallaan kvasitieteellisen artikkelin, jonka sai julkaistuksi Social Text -lehdessä. Tieteen päivien yleisöpuheenvuorossaan **Kari Enqvist** teki Sokalin ja muiden esimerkkien pohjalta hyödyllisenolaisen käsite-erottelun: on eri asia tehdä oman uran pönkittämiseen tähtäävää vilpillistä tutkimusta kuin tuottaa pilanpäiten täyttää soopaa.

Enqvistin kahtiajakoon voisi lisätä kolmannen ja neljännen

kategorian. Kolmas kategoria olisi vakavamielinen mutta tahaton soopa. Neljäs ja valitetavan yleinen kategoria puolestaan olisi vilpittömästi ja vakavissaan suoritettu tutkimus, joka on kuitenkin raportoitu niin vaikeaselkoisesti tai vajaakielisesti, että se *vaikuttaa* tiedepilalta eikä siitä ota selvää edes se kuuluisa Erkki.

Vajaakielisyydestä on myös puhe, kun **Hannu Niklander** kritisoi englanninkielien ylivaltaa Kulttuurivihkoissa (6/2012):

”Kieli on paikan mieli, kielellinen ylivalta johtaa ajattelun orjuuteen. Miksi suomalaisen kirkonkylän liikkeen ovesa tai ikkunassa saattaa lukea englanniksi open (auki), vaikka mitään anglosaksivyyryä ei ole odotettavissa? Eihän se ole kansainvälisyyttä, että yksi kieli määrää kaikkia muita – se on ylikansallisuutta. (...) Anglo-saksisesta hegemoniasta hyötывät erityisen paljon englanninkieliset maat, joiden on helppo saada pyyteensä, elämäntapansa, talousmallinsa ja politiikkansa näyttämään itsestäänselvyydeltä, jota ei sen enempää tarvitse perustella. (...) Kaksinaismoraali näkyy erityisen paljon tiedemaailmassa, jossa britti- ja yhdysvaltalaiset tutkijat saavat kielellistä etumatkaa, vaikka ei ole syytä olettaa, että heillä olisi sen tärkeämpää sanottavaa kuin itävaltalaisilla tai brasilialaisilla. Tieteellisiä julkaisuja arvioitaessa englanninkielisiä julkaisuja pidetään jo lähtökohdaisesti muita julkaisuja arvokkaampina. Se on anglosaksien kannalta mukavaa.

Englantia perustellaan myös jonkinlaisena puolueettomana vaihtoehtona. Sitähän se ei tietenkään ole sen enempää kuin mitkään muutkaan elävät kielet. Sanotaan, että suomalainen ja hollantilainen voivat tasavertaisesti kommunikoida englanniksi, kun se ei ole kummankaan äidinkieli. Mitä kieltä siis tulisi puhua brittien ja yhdysvaltalaisien kanssa?”

Toisaalta englannin hegemonia ei ole vain pienten kielialueiden päänsärky. Muunkielisten invaasio englanninkieliseen julkaisumaailmaan on Sao Paulon yliopiston tutkijoiden **Rogério Meneghinin** ja **Abel Packerrin** mielestä ollut osaltaan kiihdyttämässä tiede-englantia ja muuttanut sen suoraviivaisiksi passiivipäälauseiksi. Muutaman vuoden takaisessa artikkelissaan ”Is there science beyond English?” (EMBO reports 2007:8) he muistelevat kaiholla aikaa, jolloin **Charles Darwin** sai tehdä tiedettä kauniin lausein. *On the Origin of Species* -teoksessa hän kirjoitti: ”man with all his noble qualities (...) still bears in his bodily frame the indelible stamp of his lowly origin.” Kielen kaunistamiseksi ja kansallisten tieteiden säilyttämiseksi Meneghin ja Packer ehdottavat, että ainakin isot kustantajat lisäävät kaksikielisten julkaisujensa määrää.